

Dr. Buda Béla: *Az iskolai nevelés – a lélek védelmében.*

Az iskolai mentálhigiéné alapelvei

Ezt a könyvet minden tanárnak, tanítónak, óvodapedagógusnak és segítő szakmabelinek szívből ajánlom figyelmébe. A nemzetközileg elismert szakember, Buda Béla munkásságán végigvonul az ifjúság nevelése iránti elkötelezettsége, s ezzel párhuzamosan a pedagógusok segítése is e hivatás beteljesítésében. Egyik fő törekvése, hogy ráébressze a pedagógusokat arra, milyen nagy lehetőségek vannak a kezükben, amikor a diákok lelki és magatartási zavarainak megelőzésében vállalnak részt. A szerző mély szakértelemmel elemzi a fiatalokat veszélyeztető családi, közösségi, társadalmi és kulturális hatásokat, de egyúttal töretlen hittel keresi, miként lehetne a fiatalokat ellenállóvá tenni a személyiségüket károsító, lelki sérüléseket okozó hatásokkal szemben. Számptalan fórumon hangsúlyozza, (egy részét itt olvashatjuk), hogy a pedagógusok páratlanul fontos szerepet tölthetnek be a prevencióban, hiszen ők azok, akik nap mint nap találkoznak a gyerekekkel, míg más segítő szakmabeliek csak alkalmanként. Hirdeti, hogy a mentálhigiéné számára az egyik legfontosabb „akciós tér” az iskola, s a társadalom legfőképpen a pedagógusoktól mint a mindennapi élő kapcsolat „kommunikációs kulcsszereplőitől” remélheti a személyiségfejlődésükre gyakorolt kedvező hatásokat. Ez az iskola alapvető funkcióinak egyike, s ebből a szempontból elemzi végig a szerző a lelki egészség kialakulásának tényezőit, mechanizmusait, zavarformáit, s a megelőzés iskolán belüli elősegítésének lehetőségét.

Ám az iskolát nemcsak mint személyiségfejlesztő szervezetet, hanem mint korrekatív, gyógyító szervezetet is elemzi, amelyekben az ún. segítő, ill. fejlesztő pszichokultúrának az elterjedése kívánatos. Ehhez persze a pedagógusok pszichológiai felkészítésére kellene nagyobb hangsúlyt fektetni, főként a pedagógiai gyakorlatuk, módszereik, a tanár–diák közötti kommunikáció javítására, illetve a pedagógusi szerepviselkedésük területén.

Buda Béla a hazai és nemzetközi tapasztalataiból azokat adja itt közre, amelyek a közösségi, társadalmi, valamint intézményi létünk jellegzetességeit segítenek megérteni a mentálhigiéné szempontjából, arra összpontosítva a figyelmet, hogy a felnövekvő generáció számára milyen nevelő-fejlesztő vagy éppen zavaró-károsító körülményeket jelentenek ezek, s miként befolyásolják emberré válásuk lehetőségét. Bár különböző céllal készült írások ezek (előadások, tudományos könyvek fejezetei, országos léptékű egészségvédelmi programok koncepciói stb.), a közös bennük az, hogy olyan jelenségekről, problémákról, módszerekről, lélektani, szociológiai és társadalmi folyamatokról van bennük szó, amelyek jobb megértése a pedagógusok mindennapi munkáját hatékonyabbá teheti, tanítványaik lelki egészségvédelmét előmozdíthatja. Ha ugyanis ezek között a jelenségek között a pedagógus érteő és biztonságga mozog, akkor a természetes, hiteles kommunikációja és viselkedése a diákok

számára befogadhatóbb, könnyebben tudnak ráhangolódni, kinyílni, akár azonosulni a hallott értékekkel, mintákkal.

A kötet 6 témakört ölel fel. Az első rész a *nevelés alapkérdéseivel* foglalkozik. A fejlődés- és társaslélektan olyan jelenségeit járja körül, amelyek a továbbiakhoz megalapozó ismereteket adnak, például a kortárscsoportokra, a szocializációra vagy az autonóm emberképre vonatkozóan.

A második rész az *iskola – pedagógus – kommunikáció* összefüggéseit érintő tanulmányokat fogja egybe. Mivel Buda Béla a kommunikáció szakterületének is prominens képviselője, érthető, hogy e kötetben is hangsúlyt kap a pedagógusok kommunikációs készségének fejlesztése. Egyik fontos tanulmány a *Kommunikáció az osztályban: a tanári munka kommunikációs eszközei* címet viseli, és átfogó elemzését gazdag szakirodalom jegyzékkel látja el. Itt persze ne várjon az olvasó konkrét, tréningyszerű fejlesztési ötleteket, inkább a szükségek és lehetőségek irányának felismeréséhez segít hozzá a szerző komplex szemlélete.

A harmadik rész címe: *A pedagógus – fejlesztés és egészségvédelem*. Az iskolai mentálhigiénével kapcsolatos „álmok, dilemmák, lehetőségek” elemzésében a történelmi áttekintés végén a jelen lehetőségeiről szólva 12 pontban vázolja fel a szerző, milyen konkrét megközelítések, lépések ígérnek hatékonyságot. A mentálhigiénés oktatástól a prevenció programokon keresztül a szülők/család, majd a közösség bevonásával kirajzolódik egy újfajta megközelítés, miszerint az iskola a közösségi mentálhigiéné fontos színhelyévé válik.

A negyedik, *Család és iskola* című fejezetben kaptak helyet a szerző azon írásai, amelyekben kifejti, milyen koncepcióval lehetne hatékonyabbá tenni a magyarországi tantervben az 1980-as évektől jelen lévő *Családi életre nevelés* című osztályfőnöki témakört.

Az ötödik fejezetben a szerző, akinek komoly munkássága van a médiaszakértés területén, az ifjúságért való aggodás jegyében fogant írásait helyezte el. A *média* tömeglélektani hatáselemzését olvasva el kell gondolkodjunk azon, hogy mindezen hatásokkal szemben a fiatal korosztály még védtelenebb. Külön tanulmány foglalkozik az erőszakos és szexuális tartalmú műsorok fiatalokra gyakorolt hatásával, ami tapasztalatink szerint mind a pedagógusokat, mind a szülőket komolyan érdeklő téma.

A kötet záró fejezete a *Szubjektív háttér* címet viseli. Buda Béla egyik írásában, amelyben a régi iskolájára emlékezik, hitelesen jelenik meg a tanárok hatása a bontakozó ifjú szellemre és lélekre, akár sorsfordító módon. A másik írás is egy vallomás: *Az én „Noé könyveim”* címen élénk tárja a köztudottan nagyműveltségű szerző azt a száz könyvet, amit úgymond magával vinne a bárkába. Csak a címek végigolvasása is lenyűgöző szellemi és lelki sokszínűséget, gazdagságot, világ-felfedezést sejtet, amelyeket a könyvek mint társak segítettek bejárni. Ezután az olvasó úgy érzi, rátalált a titok nyitójára, hogy a szerző mindig újszerű látásmódjához, egyéni gondolkodásához, tanításához és írásaihoz, s ezek sajátosan sokszínű, képekben és metaforákban gazdag stílusához – amit ebben a kötetben is élvezhetünk – a kifogyhatatlan intellektuális táplálékot a sokrétű olvasmányélmény és az így szerzett tudása adja.